

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria și filosofia religiilor I

Anul universitar 2026-2027

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie Ortodoxă
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Teologie Didactică
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Istoria și Filosofia Religiilor				Codul disciplinei		OLR1222
2.2. Titularul activităților de curs					Lect. Univ. Dr. Daniela Luminița Ivanovici			
2.3. Titularul activităților de seminar					Lect. Univ. Dr. Daniela Luminița Ivanovici			
2.4. Anul de studiu	3	2.5. Semestrul	1	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei		DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					10
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					16
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					15
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					3
3.5.5. Examinări					3
3.5.6. Alte activități					0
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				47	
3.8. Total ore pe semestru				75	
3.9. Numărul de credite				3	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Sală dotată cu tablă, ecran de proiecție, videoproiector, laptop
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Sală dotată cu tablă, ecran de proiecție, videoproiector, laptop

6. Competențele specifice acumulate¹

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

Competențe profesionale/esențiale	- Realizarea misiunii de propovăduire a credinței, în spirit tolerant - Proiectarea curriculară, cu respectarea adevărurilor de credință, conform textelor sacre și mărturisirilor de credință proprii, și a criteriilor și principiilor psihopedagogice - Identificarea și analiza contextului cultural, religios și istoric în comunități și organizații - Enunțarea principiilor teologice și a valorilor spirituale relevante dezvoltării societății - Gestionarea metodelor și mijloacelor de comunicare eficientă în context intercultural - Implementarea valorilor și practicilor religioase pentru formarea spirituală și morală, cu scopul de a răspunde problemelor concrete de viață
Competențe transversale	- Aplicarea strategiilor de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă, de punctualitate, conștiinciozitate și responsabilitate socială, pe baza principiilor, normelor și valorilor doctrinare, religios-morale și canonice - Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară, pe diverse paliere ierarhice, respectând principii de credință religioasă - Formularea unei strategii de optimizare a pregătirii profesionale continue, prin actualizarea conținuturilor învățării, aplicarea tehnologiilor informației și prin utilizarea limbilor străine

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Dezvoltarea unei înțelegeri cuprinzătoare și nuanțate a evoluției istorice a religiilor și a principalelor concepte filosofice asociate, cultivând o abordare tolerantă și responsabilă față de diversitatea religioasă și culturală.
7.2 Obiectivele specifice	- Identificarea și analiza critică a contextelor culturale, religioase și istorice în care au apărut și s-au dezvoltat diverse tradiții religioase și idei filosofice despre religie. - Înțelegerea și aplicarea principiilor unei comunicări eficiente și tolerante a credinței în contexte interculturale, respectând adevărurile de credință proprii și pe cele ale altora. - Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară, respectând diversitatea de perspective și principiile de credință religioasă în cadrul colaborării.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Studiul religiilor antice: surse și metode — texte, inscripții, obiecte arheologice; ce putem și ce nu putem deduce din ele.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
2. Religiozitatea preistorică — ritual funerar, imagini și interpretarea prudentă a vestigiilor paleolitice și neolitice.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
3. Religia Egiptului antic — cosmogonii, zei, templu și regalitate.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
4. Moartea și viața de apoi în Egipt — ritualuri funerare, Osiris și textele funerare.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
5. Religiile Mesopotamiei — temple, panteon, ritual și legitimitatea regală.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	

6. Mituri și reflecții asupra condiției umane în Mesopotamia — creația, potopul, suferința și moartea, pe baza unor texte precum <i>Enuma Elish</i> , <i>Atrahasis</i> și <i>Epopoea lui Ghilgamesh</i> .	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
7. Religiile Levantului antic — Ugarit, Baal, El și practicile religioase regionale.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
8. Religia israelită și formarea monoteismului — dezvoltări istorice și dezbateri despre cultul lui Yahweh în Israel și Iuda.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
9. Religiile Iranului antic și zoroastrismul — Ahura Mazda, ordinea cosmică și confruntarea dintre bine și rău.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
10. Religia greacă: mit, cult și cetate — zei, sacrificiu, sărbători și rolul ritualului în viața comunității.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
11. Mistere, orfism și reflecție filosofică în Grecia — inițiere, destinul sufletului și interpretări filosofice ale tradiției.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
12. Religia romană — culte domestice și publice, pontifi, sărbători și religia imperială.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
13. Iudaismul celui de-al Doilea Templu — elenizare, diaspora, Tora, Qumran și diversitatea iudaismului în epoca romană.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	
14. Originile creștinismului — mișcarea creștină în context iudaic și roman, primele comunități, texte și practici.	prelegere interactivă, descoperire dirijată, întrebări deschise	

Bibliografie

Surse primare

- Acsan, Ion și Constantin Daniel (trad.). *Tăblițe de argilă: Scrieri din Orientul antic*. București: Herald, 2008.
- Allen, James P. *The Ancient Egyptian Pyramid Texts*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2005. [Selectii online](#) și [UCL Digital Egypt](#). www.ucl.ac.uk
- Cicero, Marcus Tullius. *De natura deorum*. Trad. Harris Rackham. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933. [Text online](#). www.perseus.tufts.edu
- Daniel, Constantin. *Gândirea egipteană antică în texte*. București: Editura Științifică, 1974.
- *Didahia sau Învățătura celor doisprezece apostoli*. [Text în română](#) și [traduceri în engleză](#). www.earlychristianwritings.com
- Duma, Radu (trad.). *Cânturile divine ale lui Zarathustra: Avesta-Yasna, III-Gatha*. București: Herald, 2021..
- *Electronic Text Corpus of Sumerian Literature*. University of Oxford. [Texte sumeriene în transliterare și traducere](#). etcsl.orinst.ox.ac.uk
- Flavius Josephus. *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*. Trad. Gheneli Wolf și Ion Acsan. București: Hasefer, 1997.
- Genescu, Maria (trad.). *Cartea egipteană a morților: Papirusul lui Ani*. București: Herald, 2025.
- George, Andrew (ed.). *Enuma Elish: The Babylonian Epic of Creation*. London: Bloomsbury, 2024. [Editie digitală](#). www.bloomsbury.com
- George, Andrew (trad.). *The Epic of Gilgamesh*. London: Penguin Classics, 1999.
- Hesiod. *Opere: Nașterea zeilor (Teogonia), Munci și zile, Scutul lui Heracles*. Trad. Dumitru T. Burtea. București: Editura Univers, 1973. [Text online](#).
- Homer. *Iliada și Odiseea*. Trad. George Murnu. București: Editura pentru Literatură Universală, 1967. Texte grecești și traduceri engleze: [Perseus Digital Library](#). beta.perseus.tufts.edu
- Ovidiu. *Fastele*. Trad. Ion Florescu și Traian Costa. București: Editura Academiei, 1965. Text latin și

traducere engleză: [Perseus Digital Library](#).

- Pliniu cel Tânăr. *Epistole*, 10.96–97. [Text și traducere în engleză. faculty.georgetown.edu](#)
- Smith, Mark S. și Wayne T. Pitard (ed. și trad.). *The Ugaritic Baal Cycle*. 2 vol. Leiden: Brill, 1994–2009.
- *Tanakh*. [Text ebraic și traducere engleză](#).
- *The Dead Sea Scrolls Study Edition*. Ed. Florentino García Martínez și Eibert J. C. Tigchelaar. 2 vol. Leiden: Brill, 1997–1998. [Manuscrise digitalizate. www.deadseascrolls.org.il](#)

Surse secundare

- Achimescu, Nicolae. *Istoria și filosofia religiilor. Religii ale lumii antice*. București: Editura Basilica, ediția revizuită, 2025.
- Beard, Mary, John North și Simon Price. *Religions of Rome*. 2 vol. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Bottéro, Jean. *Religion in Ancient Mesopotamia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001.
- Boyce, Mary. *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*. London: Routledge, 1979.
- Burkert, Walter. *Greek Religion*. Trad. John Raffan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985.
- Burkett, Delbert. *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Daniel, Constantin. *Cultura spirituală a Egiptului antic*. București: Cartea Românească, 1985.
- Donadoni, Sergio (coord.). *Omul egiptean*. Trad. Emanuela Stoleriu. Iași: Polirom, 2001.
- Eliade, Mircea. *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vol. I: *De la epoca de piatră la misterele din Eleusis*. Iași: Polirom, 2011.
- Filaro, Giovanni, Marcello Massenzio, Massimo Raveri și Paolo Scarpi. *Manual de istorie a religiilor*. București: Humanitas, 2003.
- Ivanovici, Daniela-Luminița, „Nothing in Excess - The Oracles as an Agent of Social and Religious Cohesion in Ancient Greece”, în: *Orthodox Theology in Dialog*, 4 (2018), pp. 92-108.
- Ivanovici, Daniela-Luminița, *Dialoguri cu trecutul. Studii de Istorie, Religie și Mitologie*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024
- Negoită, Athanasie. *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*. București: Editura Științifică, 1993.
- Robert, Fernand. *Religia greacă*. București: Universitas, 1998.
- Sanders, E. P. *Judaism: Practice and Belief, 63 BCE–66 CE*. London: SCM Press, 1992.
- Smith, Mark S. *The Early History of God: Yahweh and the Other Deities in Ancient Israel*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.
- Stausberg, Michael și Steven Engler (eds.). *The Routledge Handbook of Research Methods in the Study of Religion*. London: Routledge, 2011.
- Teeter, Emily. *Religion and Ritual in Ancient Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Metode și categorii de analiză a religiilor antice — folosirea conceptului de „religie”; limitele interpretării comparative; surse normative și practici atestate.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
2. Surse materiale și textuale pentru studiul religiilor — imagini și obiecte; inscripții și manuscrise; probleme de datare, proveniență și transmitere.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
3. Cosmologii și reprezentări ale creației — creația prin separare; creația prin conflict; originea omului și locul său în cosmos.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
4. Divinitate și organizarea panteonului — ierarhii divine; divinități locale și universale; politeism, monolatrie și monoteism.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
5. Mituri și funcțiile lor religioase — mituri de origine; narațiuni despre zei și eroi; raportul dintre mit, ritual și memorie.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	

6. Templul și organizarea spațiului sacru — funcțiile sanctuarului; accesul și delimitarea spațiului sacru; templele ca centre economice și politice.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
7. Practici cultice și forme de adresare a divinității — sacrificiu și ofrandă; rugăciune și jurământ; ritualuri individuale și comunitare.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
8. Timp sacru, calendare și sărbători — calendare cultice; sărbători de Anul Nou; ritualuri agricole și comemorative.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
9. Divinație, oracole și profeție — interpretarea viselor și a semnelor; oracole; profeția ca practică religioasă și discurs critic.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
10. Specialiști religioși și autoritate rituală — preoți și scribi; profeți și ghicitori; roluri și autoritate religioasă feminină.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
11. Religie, regalitate și putere politică — legitimarea conducătorilor; ritualuri ale puterii; relația dintre autoritate religioasă și autoritate politică.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
12. Puritate, lege și conduită morală — reguli de puritate; norme religioase și viața cotidiană; raportul dintre lege, păcat și ordine socială.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
13. Moarte, rituri funerare și viață de apoi — practici funerare; judecata morților; memoria strămoșilor și continuitatea comunității.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	
14. Diversitate și transformare religioasă în Antichitate — reforme și continuități; contacte și influențe între tradiții; formarea identităților iudaice și creștine timpurii.	brainstorming, lucrări de seminar, dialog, învățarea prin descoperire, dezbateri	

Bibliografie

Bibliografie

Surse primare

- Cicero, *De natura deorum*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1933. Texte latine și traduceri engleze: [Perseus](#).
- Daniel, Constantin. *Gândirea egipteană antică în texte*. București: Editura Științifică, 1974.
- *Didahia sau Învățătura celor doisprezece apostoli*. [Text românesc](#);
- Duma, Radu (trad.). *Cânturile divine ale lui Zarathustra: Avesta–Yasna, III–Gatha*. București: Herald, 2021. [Texte și traduceri mai vechi în engleză](#).
- *Electronic Text Corpus of Sumerian Literature*. [Texte sumeriene în transliterare și traducere engleză](#). Include, între altele, texte despre potop și compoziții legate de Ghilgameș. [etcsl.orinst.ox.ac.uk](#)
- *Enūma eliș: The Babylonian Epic of Creation*. Ediție digitală cu traducere și transliterare: [Electronic Babylonian Library](#); ediție open access: [PDF](#), [epub](#), [ub.uni-muenchen.de](#)
- Flavius Josephus. *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*. Trad. Gheneli Wolf și Ion Acsan. București: Hasefer, 1997; *Noul Testament*. [Text românesc](#).
- George, Andrew (trad.). *The Epic of Gilgamesh*. London: Penguin Classics, 1999; Foster, Benjamin R. (trad.). *Before the Muses: An Anthology of Akkadian Literature*. Bethesda: CDL Press, 2005.

- Hesiod, *Opere*, trad. Dumitru T. Burtea, București: Editura Univers, 1973; [text digital](#). Perseus; *Teogonia și Imnurile homerice*. [catalog.perseus.tufts.edu](#)
- Hesiod, *Teogonia; Imnurile homerice*. [Texte și traduceri engleze în Perseus](#).
- Homer. *Iliada și Odiseea*. Trad. George Murnu. București: Editura pentru Literatură Universală, 1967. Texte grecești și traduceri engleze: [Perseus Digital Library](#). [beta.perseus.tufts.edu](#)
- Lewis-Williams, David. *The Mind in the Cave: Consciousness and the Origins of Art*. London: Thames & Hudson, 2002.
- Ovidiu, *Fastele*, trad. Ion Florescu și Traian Costa, București: Editura Academiei, 1965;
- Pliniu cel Tânăr, *Epistole* 10.96–97, [text și traducere](#);
- Smith, Mark S. și Wayne T. Pitard (ed. și trad.). *The Ugaritic Baal Cycle*. 2 vol. Leiden: Brill, 1994–2009.
- *Textele piramidelor și Cartea Morților*. Selecții cu transliterare și traducere: [Pyramid Texts Online](#) și [UCL Digital Egypt — Book of the Dead](#). Ediție românească: Genescu, Maria (trad.). *Cartea egipteană a morților: Papirusul lui Ani*. București: Herald, 2025. Selecțiile UCL includ formule traduse, nu întregul corpus. [www.ucl.ac.uk](#)
- *The Dead Sea Scrolls*. [Biblioteca digitală Leon Levy](#), cu imagini de manuscrise; traducerile integrale se consultă în ediții academice. [The Digital Library](#)

Surse secundare

- Assmann, Jan. *The Search for God in Ancient Egypt*. Ithaca: Cornell University Press, 2001; Teeter, Emily. *Religion and Ritual in Ancient Egypt*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Beard, Mary, John North și Simon Price. *Religions of Rome*. 2 vol. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Bottéro, Jean. *Religion in Ancient Mesopotamia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001.
- Boyce, Mary. *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*. London: Routledge, 1979.
- Burkert, Walter. *Greek Religion*. Trad. John Raffan. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1985;
- Bowden, Hugh. *Mystery Cults of the Ancient World*. Princeton: Princeton University Press, 2010.
- Burkett, Delbert. *An Introduction to the New Testament and the Origins of Christianity*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Eliade, Mircea. *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vol. I. Iași: Polirom, 2011; Robert, Fernand. *Religia greacă*. București: Universitas, 1998;
- Donadoni, Sergio (coord.). *Omul egiptean*. Trad. Emanuela Stoleriu. Iași: Polirom, 2001.
- Lewis-Williams, David. *The Mind in the Cave: Consciousness and the Origins of Art*. London: Thames & Hudson, 2002.
- Sanders, E. P. *Judaism: Practice and Belief, 63 BCE–66 CE*. London: SCM Press, 1992.
- Smith, Jonathan Z. *Imagining Religion: From Babylon to Jonestown*. Chicago: University of Chicago Press, 1982.
- Smith, Mark S. *The Early History of God: Yahweh and the Other Deities in Ancient Israel*. 2nd ed. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Cursul oferă cunoștințe de istoria religiilor viitorilor profesori de religie și preoți.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	• Demonstrarea înțelegerii conceptelor fundamentale de istoria și filosofia religiilor • Capacitatea de a argumenta nuanțat și în spirit irenic pe baza textelor sacre și a bibliografiei cursului.	Examen scris: • Sesiunea normală: 21 ianuarie 2027, ora 10:00; 3 februarie 2027, ora 10:00 • Sesiunea de restanțe: 18 februarie 2027, ora 12:00	70%
		Din oficiu	10%
10.5 Seminar/laborator	Implicarea activă în dezbateri, capacitatea de analiză critică a textelor primare și de corelare a acestora cu fenomenele religioase contemporane.	Evaluare continuă a activității: • Participarea la <i>dezbaterele pe grupe</i> din cadrul seminarelor. • Susținerea unei <i>analize de text</i> sau a unui <i>studiu de caz</i>	20%
10.6 Standard minim de performanță			
Pentru promovarea disciplinei, studentul trebuie să demonstreze: • <i>Cunoașterea fundamentelor.</i> Capacitatea de a identifica zeitățile principale, miturile cosmogonice și practicile rituale esențiale ale religiilor Orientului Apropiat Antic (Mesopotamia, Egipt, spațiul canaanit) și ale antichității greco-romane. • <i>Capacitate de analiză comparativă.</i> Demonstrarea înțelegerii diferențelor fundamentale dintre conceptele religioase antice și viziunea creștină asupra lumii (ex: creația, suferința, nemurirea). • <i>Identificarea fenomenelor contemporane.</i> Capacitatea de a recunoaște elementele gnostice și structurile mitice care subzistă în noile mișcări religioase și în spiritualitatea contemporană, oferind o interpretare critică și echilibrată, conform spiritului irenic propovăduit de Biserică. Nota minimă de trecere (5) se acordă studenților care demonstrează stăpânirea elementelor factuale de bază și o capacitate minimă de a corela aceste cunoștințe istorice cu relevanța lor pentru teologia pastorală actuală			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

Nu se aplică

Data completării:

27. 09. .2026

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu *Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic*, se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".

Iromona

Iromona

Data avizării în departament:

...

Semnătura directorului de departament

.....